Research Article; Received: 2025-06-15; Revised: 2025-09-07; Accepted: 2025-09-11.

การการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองของกลุ่มเยาวชน เพื่อสร้างระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืน

Promoting Knowledge and Understanding of Politics and Governance among Youth Groups to Create a Strong and Sustainable Democracy

ธรรมรัตน์ โรมแพน

Thammarat Rompan

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Faculty of Liberal Arts and Sciences, Chaiyaphum Rajabhat University

First/Corresponding Author, E-mail: r.rompaen1980@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความรู้ความเข้าใจการเมืองการปกครองของกลุ่มเยาวชนในระบอบประชาธิปไตย 2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจการเมืองการปกครองของกลุ่มเยาวชนตามระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้สถานศึกษาพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 5 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล 2) โรงเรียนสตรีชัยภูมิ 3) โรงเรียนเมืองพญาแล 4) โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัยชัยภูมิ และ 5) โรงเรียนกุดตุ้มวิทยา เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 100 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัญหาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองของเยาวชนพบว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองในระดับพื้นฐาน โดยมีความเข้าใจในด้านสิทธิ หน้าที่และบทบาทของประชาชนตามหลักประชาธิปไตยไม่เพียงพอ ความสนใจทางการเมืองส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากกระแสในสื่อสังคมออนไลน์มากกว่าการเรียนรู้ผ่านกระบวนการศึกษาอย่างเป็นระบบ อีกทั้งพบว่าขาดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึกประชาธิปไตยในสถานศึกษา 2. แนวทางการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจตามระบอบประชาธิปไตยที่

เข้มแข็งและยั่งยืน ประกอบด้วย 1) พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่บูรณาการประเด็นทางการเมืองกับการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน 2) จัดกิจกรรมเวทีเสวนาอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเยาวชนในสถานศึกษากับชุมชน 3) ส่งเสริมการใช้สื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์เพื่อกระตุ้นความสนใจทางการเมือง 4) สนับสนุนให้มีโครงการฝึกอบรมผู้นำเยาวชนที่ส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตย และ 5) ประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัวและหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาเยาวชนให้มีจิตสำนึกพลเมืองที่ดี องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยพบว่า เยาวชนมีความรู้ทางการเมืองในระดับพื้นฐาน ขาดความเข้าใจเชิงลึกและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แนวทางส่งเสริมควรบูรณาการการเรียนรู้ทางการเมืองกับชีวิตจริง ใช้สื่อสร้างสรรค์ จัดกิจกรรมเสวนา พัฒนาผู้นำเยาวชนและสร้างความร่วมมือทุกภาคส่วนเพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง; การพัฒนาเยาวชน; ความรู้ทางการเมือง; ประชาธิปไตย; เยาวชน

Abstract

This research article aims to 1) study the problems of knowledge and understanding of politics and government among youth groups in a democratic regime, 2) study the guidelines for promoting knowledge and understanding of politics and government among youth groups in a strong and sustainable democratic regime. This is a qualitative research using 5 educational institutions in Mueang Chaiyaphum District, Chaiyaphum Province: 1) Chaiyaphum Phakdi Chumphon School, 2) Chaiyaphum Women's School, 3) Mueang Phaya Lae School, 4) Kanchanaphisek Wittayalai Chaiyaphum School, and 5) Kuttum Witthaya School. The research instruments are interview forms with 100 key informants. Data are analyzed by using descriptive analysis.

The results of the research reveal that 1) the problem of youth's knowledge and understanding of politics and government found that most youths have basic knowledge and understanding of politics, with insufficient understanding of rights, duties, and roles of citizens according to democratic principles. Most political interests arise from trends on

social media rather than learning through systematic educational processes. In addition, there is a lack of forums for exchanging opinions and activities to enhance democratic consciousness in educational institutions. 2) Guidelines for promoting knowledge and understanding according to a strong democratic regime include: 1) developing a curriculum that integrates political issues with learning in daily life; 2) organizing forums for discussion, debate, and exchange of opinions between youth in educational institutions and communities; 3) promoting the creative use of digital media and social media to stimulate political interest; 4) supporting youth leadership training projects that promote democratic values; and 5) coordinating cooperation between schools, families, and government agencies to develop youth with a sense of good citizenship. The knowledge gained from the research found that youths have basic political knowledge, lack in-depth understanding and a platform for exchanging knowledge. The promotion approach should integrate political learning with real life, use creative media, organize seminar activities, develop youth leaders, and create cooperation in all sectors to strengthen a strong and sustainable democracy.

Keywords: Political Participation; Youth Development; Political Literacy; Democracy; Youth

บทนำ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525) ได้ให้ความหมายของคำว่า เยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ และไม่ใช่เป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส ขณะที่องค์การสหประชาชาติได้ให้ความหมายสากลของคำว่า เยาวชน หมายถึง คนในวัยหนุ่มสาว คือ ผู้ที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี ซึ่งปัญหาเยาวชนไทยในปัจจุบันสะท้อนถึงวิกฤตทางคุณค่าและจิตสำนึกที่เกิดจากโครงสร้างสังคมที่เน้นวัตถุนิยมและการแข่งขันเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน การเติบโตของเทคโนโลยีและเศรษฐกิจส่งผลให้เยาวชนหลงใหลในค่านิยมทางวัตถุมากกว่าการพัฒนาตนด้านคุณธรรมและจิตใจ สภาพแวดล้อมที่ห่างไกลจากราก

วัฒนธรรม เช่น บ้าน วัด ชุมชน ทำให้ขาดภูมิคุ้มกันทางสังคม ในขณะที่ระบบการศึกษากลับมุ่งผลิตแรงงานเพื่อเศรษฐกิจมากกว่าจะสร้างพลเมืองที่เข้าใจชีวิตและสังคม ส่งผลให้ปัญหาเยาวชนกลายเป็นปัญหาสะสมที่ทวีความซับซ้อนและเร่งด่วนในการแก้ไข (เสกสรรค์ ทองบรรจง, 2545) และการพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยที่ผ่านมานับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2475 เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและวิกฤตทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคม ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมแห่งยุคการสื่อสารและโลกดิจิทัล ทั้งวิกฤตเศรษฐกิจโลกที่เกิดขึ้นเป็นระยะ แนวโน้มของอุดมการณ์ทางการเมืองและคุณค่าประชาธิปไตยในรูปแบบใหม่ ๆ รวมทั้งกระแสประชาธิปไตยที่มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงแบ่งขั้วตามอุดมการณ์แห่งช่วงสมัย วิกฤติการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีผลต่อเสถียรภาพทางการเมืองและการพัฒนารุดหน้าของประเทศ และเมื่อประเทศไทยยังคงต้องยึดมั่นในระบอบการปกครอง หลักการและแนวทางตามระบอบประชาธิปไตย ทั้งต้องพัฒนาการเมืองที่มีเสถียรภาพ ระบอบประชาธิปไตยที่ต้องลงหลักปักฐานและปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย รวมถึงความคิดที่เป็นรากฐานของประชาธิปไตย ได้แก่ เสรีภาพในการชุมนุมและการพูด การไม่แบ่งแยกและความเสมอภาค สิทธิพลเมือง ความยินยอม สิทธิในการมีชีวิตและสิทธิฝ่ายข้างน้อย นอกจากนี้ประชาธิปไตยยังทำให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงผลประโยชน์ของตนและแบ่งอำนาจจากกลุ่มคนมาเป็นชุดกฎเกณฑ์แทน (Przeworski, 1991)

ภายใต้แผนปฏิรูปประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี การปฏิรูปการเมืองครั้งที่สามครั้งนี้มุ่งปฏิรูปโครงสร้างควบคู่ไปกับการพัฒนาพลเมืองให้เหมาะสมกับระบอบระบบและโครงสร้างที่พัฒนาขึ้น และกำหนดกิจกรรมการส่งเสริมความเป็นพลเมือง เป้าหมายและตัวชี้วัดเพื่อให้เกิดผลการปฏิบัติได้ไว้ชัดเจน โดยเฉพาะพลเมืองที่มีความรู้และมีส่วนร่วมในทางการเมือง คือ พลเมืองที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พลเมืองที่มีส่วนร่วมทางการเมืองและในกระบวนการนโยบายสาธารณะ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) เป็นการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายของการปฏิรูปการเมือง อาจกล่าวได้ว่า ความเป็นพลเมืองของปวงชนชาวไทยเป็นทั้งเป้าหมายของการปฏิรูปและวิธีการทำให้การเมืองปฏิรูปด้วย ความมุ่งหมายของการแผนปฏิรูปด้านการเมืองในครั้งนี้จึงมีพลเมืองเป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนาและการปฏิรูปเพื่อให้พลเมืองสามารถเหนี่ยวนำไปสู่การพัฒนาการเมืองได้ตามประสงค์ คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม

พ.ศ. 2562 ปรับปรุงแผนปฏิรูปประเทศ ซึ่งรวมแผนปฏิรูปด้านการเมืองโดยให้กำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัดระดับแผนและให้มีกิจกรรมที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (Big Rock) (คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง, 2564) และให้ดำเนินการปฏิรูปด้านการเมืองให้เกิดผลตามมาตรา 258 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ดังนี้ 1) ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ รู้จักยอมรับในความเห็นทางการเมืองโดยสุจริตที่แตกต่างกันและให้ประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้งและออกเสียงประชามติโดยอิสระ ปราศจากการครอบงำไม่ว่าด้วยทางใด 2) ให้การดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองเป็นไปโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้เพื่อให้พรรคการเมืองพัฒนาเป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชนซึ่งมีอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกัน มีกระบวนการให้สมาชิกพรรคการเมืองมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบอย่างแท้จริงในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง และการคัดเลือกผู้มีความรู้ความสามารถ ซื่อสัตย์สุจริตและมีคุณธรรมจริยธรรมเข้ามาเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม 3) มีกลไกที่กำหนดความรับผิดชอบของพรรคการเมืองในการประกาศโฆษณานโยบายที่มิได้วิเคราะห์ผลกระทบความคุ้มค่าและความเสี่ยงอย่างรอบด้าน 4) มีกลไกที่กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและรับผิดชอบต่อประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตน 5) มีกลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองโดยสันติวิธีภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทย ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลายครั้ง ส่งผลให้ประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญของประเทศในอนาคตต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า เยาวชนไทยส่วนใหญ่ขาดความสนใจและความรู้เกี่ยวกับระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย บทบาทของพลเมืองที่ดี ตลอดจนกระบวนการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างถูกต้อง การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองของกลุ่มเยาวชนจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้เข้มแข็งและยั่งยืน การปลูกฝังความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจะช่วยให้เยาวชนมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง และสามารถแสดงออกซึ่งความคิดเห็นและ

การตัดสินใจทางการเมืองอย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานของหลักประชาธิปไตย นอกจากนี้ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นเครื่องมือที่สามารถช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ทางการเมืองของเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การขาดแนวทางหรือโครงการที่เป็นระบบในการพัฒนาองค์ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยสำหรับเยาวชน อาจส่งผลให้เกิดการรับรู้ข้อมูลที่ผิดพลาดและนำไปสู่ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

จากประเด็นดังกล่าว การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองของกลุ่มเยาวชนเพื่อสร้างระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้วิจัยเล็งเห็นและนำเสนอมุมมองในการค้นหาและศึกษาวิธีแนวทางการพัฒนาประชาธิปไตย โดยการกล่อมเกลาทางการเมือง ซึ่งการแสดงออกทางการเมืองนั้นล้วนมาจากการกล่อมเกลาทางการเมืองของสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน โรงเรียน สื่อและรัฐบาล การกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นการปลูกฝังทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมทางการเมืองซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างวัฒนธรรมแบบพลเมืองให้กับประชาชน และทำให้ระบอบการปกครองเสถียรภาพ เนื่องจากหากประชากรมีความรู้ความเข้าใจและมีลักษณะอันพึงประสงค์แล้วการพัฒนาประเทศจะเป็นไปอย่างราบรื่น โดยยกเรื่องการปลูกฝังผ่านเครื่องมือทางการเมืองการปกครองในระดับเยาวชน เนื่องจากประชาธิปไตยไม่ได้ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด แต่ต้องสร้างหรือปลูกฝัง (ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, 2553) การสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองให้กับเยาวชนจึงเป็นแหล่งบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์แห่งประชาธิปไตยได้ดีที่สุด ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้ทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติให้เป็นรากฐานของประชาธิปไตยไทยที่แข็งแรง สร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดและการแสดงออกทางการเมืองที่มั่นคง

ดังนั้น การวิจัยเรื่องการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองของกลุ่มเยาวชนเพื่อสร้างระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมในการพัฒนาความรู้และความเข้าใจทางการเมืองของเยาวชนเพื่อให้มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์และเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความรู้ความเข้าใจการเมืองการปกครองของกลุ่มเยาวชนในระบอบประชาธิปไตย

2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจการเมืองการปกครองของกลุ่มเยาวชนตามระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองของกลุ่มเยาวชนเพื่อสร้างระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืน โดยครอบคลุมแนวคิดและทฤษฎีทางการเมืองเกี่ยวกับประชาธิปไตย บทบาทของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยและหลักการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของเยาวชนและการเมืองด้วยการวิเคราะห์ระดับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมือง ช่องทางการเรียนรู้และส่งเสริมความเข้าใจ บทบาทของสถานศึกษา สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศยุคดิจิทัล กิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ที่ช่วยส่งเสริมความรู้ทางการเมือง กลยุทธ์และแนวทางการพัฒนา โดยพิจารณาแนวทางที่เหมาะสมผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ การอบรมและโครงการที่สามารถนำไปใช้ได้จริง

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้กำหนดพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วยสถานศึกษา 5 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล 2) โรงเรียนสตรีชัยภูมิ 3) โรงเรียนเมืองพญาแล 4) โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัยชัยภูมิ และ 5) โรงเรียนกุดตุ้มวิทยา

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 100 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมืองชัยภูมิ จำนวน 5 แห่ง ประกอบด้วย 1) นักเรียนโรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล จำนวน 20 คน 2) นักเรียนโรงเรียนสตรีชัยภูมิ จำนวน 20 คน 3) นักเรียนโรงเรียนเมืองพญาแล จำนวน 20 คน 4) นักเรียนโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัยชัยภูมิ จำนวน 20 คน 5) นักเรียนโรงเรียนกุดตุ้มวิทยา จำนวน 20 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยโครงสร้างของข้อคำถามสามารถนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (Guided Interview) ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดข้อคำถามที่ชัดเจนตายตัวและมี

ความหลากหลายในมิติด้านความลึกและความกว้างในประเด็นที่ดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 1) การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi–structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เคร่งครัดในการตั้งคำถาม แต่ผู้วิจัยตั้งคำถามหลักเอาไว้ 2) การบันทึกเสียงสัมภาษณ์หรือสนทนา โดยใช้วิธีการบันทึกเสียงเพื่อช่วยจำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์หรือสนทนากลุ่ม ทั้งนี้ ผู้วิจัยขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนเสมอ 3) การบันทึกภาพด้วยวิธีการถ่ายภาพเพื่อสะท้อนเตือนความจำ ซึ่งผู้วิจัยสามารถระลึกถึงบริบทหรือบรรยากาศที่เกิดขึ้นโดยการสังเกต และระหว่างการสัมภาษณ์หรือสนทนากลุ่ม หากนำภาพถ่ายไปใช้ในกรณีใดก็ตาม ผู้วิจัยต้องขออนุญาตผู้ที่อยู่ในภาพก่อนเสมอ 4) การจดบันทึกภาคสนาม (Field Note) โดยผู้วิจัยจดบันทึกสิ่งที่สังเกตเห็น คำให้สัมภาษณ์หรือสนทนากลุ่ม ในช่วงแรกจดบันทึกอย่างย่อก่อนแล้วจึงขยายความทันทีหลังการสัมภาษณ์หรือสนทนากลุ่ม ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรักษาสมุดบันทึกไว้เป็นอย่างดี 5) การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์โดยมีขั้นตอน ดังนี้ (1) การศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองของกลุ่มเยาวชนเพื่อสร้างระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืน ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า ได้แก่ สภาพปัญหาความรู้ความเข้าใจการเมืองการปกครองของกลุ่มเยาวชนในระบอบประชาธิปไตย และการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจการเมืองการปกครองของกลุ่มเยาวชนตามระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืน (2) การร่างแบบสัมภาษณ์ทุกฉบับ กำหนดประเด็นและสร้างข้อคำถามในแต่ละประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจการเมืองการปกครองของกลุ่มเยาวชนตามระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืนเพื่อเป็นต้นแบบการรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ (3) การนำแนวทางสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอที่ปรึกษาโครงการและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายของการวิจัยและให้ข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ส่งหนังสือขอสัมภาษณ์จากมหาวิทยาลัยถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สร้างความคุ้นเคยและชี้แจงวัตถุประสงค์ กำหนดวันเวลาในการสัมภาษณ์อย่างชัดเจนและดำเนินการสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการบันทึกเทป จดบันทึกและสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและครอบคลุมประเด็นการวิจัย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์แบบ

อุปนัย (Analytic Induction) ใช้วิธีตีความสร้างข้อสรุปข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยแยกเป็นประเด็นที่ค้นพบเป็นส่วนต่าง ๆ ซึ่งจะดำเนินการไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากนั้นได้นำแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาอธิบายและนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า กลุ่มเยาวชนส่วนใหญ่มีระดับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองและการปกครองอยู่ในระดับพื้นฐาน สามารถอธิบายได้ว่า การเลือกตั้ง คือ อะไร หรือประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งอย่างไร แต่ขาดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจหน้าที่ขององค์กรทางการเมือง เช่น อำนาจหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและบทบาทขององค์กรอิสระในระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังพบว่า ความรู้ด้านสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง เช่น สิทธิในการชุมนุมอย่างสงบ หน้าที่ในการเคารพกฎหมาย ยังเข้าใจคลาดเคลื่อนหรือไม่เคยเรียนรู้มาก่อน รวมถึงปัจจัยที่สะท้อนปัญหานี้ คือ เยาวชนรับข้อมูลข่าวสารการเมืองส่วนใหญ่จากสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) ติ๊กต๊อก (TikTok) ซึ่งแม้จะเป็นแหล่งข้อมูลที่เข้าถึงง่ายและรวดเร็ว แต่มีปัญหาการบิดเบือนข้อมูล ข่าวปลอมและการปลูกฝังความคิดแบบสุดโต่ง เยาวชนมักเสพข้อมูลโดยขาดการวิเคราะห์ วิพากษ์ ทำให้เกิดความเข้าใจผิดและส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองที่ไม่มีทิศทาง ประเด็นที่สำคัญ คือ ระบบการศึกษาในสถานศึกษายังขาดแนวทางหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เยาวชนได้มีเวทีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือแสดงออกทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ บทเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองยังเป็นลักษณะท่องจำ ขาดการเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง ส่งผลให้เยาวชนไม่รู้สึกว่า การเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัว นอกจากนี้ การขาดกิจกรรมภาคปฏิบัติ เช่น การจำลองการเลือกตั้ง การจัดเสวนาทางการเมืองภายในโรงเรียน ยิ่งทำให้เยาวชนไม่ได้พัฒนาเจตคติทางประชาธิปไตยอย่างเหมาะสม ทั้งยังมีประเด็นที่เกี่ยวข้อง คือ บริบทของครอบครัวและชุมชนที่ไม่เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ทางการเมือง โดยผู้ปกครองจำนวนมากมองว่า การเมืองเป็นเรื่องไกลตัวหรือเป็นเรื่องอันตราย ส่งผลให้เยาวชนไม่ได้รับการปลูกฝังหรือสนับสนุนให้ตั้งคำถามหรือแสดงความเห็นในประเด็นสาธารณะ สภาพแวดล้อมเช่นนี้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยเห็นว่า การแก้ไขปัญหาในระดับปัจเจกยังไม่เพียงพอ หากแต่ต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคม ตั้งแต่ครอบครัว

สถานศึกษา จนถึงสื่อมวลชนและระบบการเมืองเพื่อเปิดพื้นที่แห่งการเรียนรู้และส่งเสริมให้เยาวชนมีบทบาทในฐานะพลเมือง ไม่ใช่เพียงผู้ตามของระบบเดิม

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง ต้องมีลักษณะทั้งเชิงระบบและเชิงปฏิบัติ โดยผลการวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้ได้นำเสนอแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในหลายระดับ โดยเริ่มจากการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งต้องบูรณาการเนื้อหาทางการเมืองเข้ากับวิชาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น การเรียนรู้เรื่องสิทธิ หน้าที่ กลไกการตรวจสอบอำนาจรัฐผ่านกิจกรรมจำลองสถานการณ์หรือกรณีศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจประชาธิปไตยในมิติที่จับต้องได้ ไม่ใช่เพียงทฤษฎี ประเด็นต่อมา คือ การจัดกิจกรรมเวทีเสวนา อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทั้งในโรงเรียนและชุมชนเพื่อเปิดพื้นที่ให้เยาวชนสามารถแสดงความคิดเห็นในเรื่องสาธารณะได้อย่างมีเหตุผลและปลอดภัย แนวทางนี้จะส่งเสริมทักษะการฟัง การพูดและการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของวัฒนธรรมประชาธิปไตย ในด้านเทคโนโลยีควรมีการส่งเสริมการใช้สื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์เพื่อกระตุ้นความสนใจทางการเมืองของเยาวชน โดยเฉพาะการใช้แพลตฟอร์ม (Platform) ต่าง ๆ เช่น ยูทูบ (YouTube) ติ๊กต๊อก (TikTok) ในการผลิตเนื้อหาทางการเมืองที่เข้าใจง่าย ทันสมัยและเข้ากับวิธีการเรียนรู้ของเยาวชนยุคใหม่ ทั้งนี้ ต้องควบคู่กับการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) เพื่อป้องกันผลกระทบจากข้อมูลที่บิดเบือน

อีกแนวทางหนึ่ง คือ การสนับสนุนโครงการฝึกอบรมผู้นำเยาวชน ซึ่งเน้นการเสริมสร้างค่านิยมประชาธิปไตย เช่น ความเท่าเทียม ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมในสังคม โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้เยาวชนมีโอกาสฝึกการคิดวิเคราะห์ วางแผนและจัดกิจกรรมสาธารณะด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้นำพลเมืองที่มีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงสังคมในอนาคต ประเด็นสุดท้าย คือ การประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัวและหน่วยงานภาครัฐเพื่อสร้างระบบสนับสนุนเยาวชนอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดการเรียนรู้ในครอบครัวควบคู่กับการจัดกิจกรรมในโรงเรียนและการสนับสนุนเชิงนโยบายจากรัฐ ซึ่งเป็นการสร้างระบบนิเวศทางการเมือง (Political Socialization Ecosystem) ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของเยาวชนในระยะยาว ผู้วิจัยเห็นว่า การบูรณาการแนวทางทั้งห้านี้จะช่วยยกระดับความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติทางการเมืองของเยาวชนให้สามารถมีบทบาทเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคงและยั่งยืนอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพปัญหาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองของเยาวชนพบว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองในระดับพื้นฐาน โดยมีความเข้าใจในด้านสิทธิ หน้าที่และบทบาทของประชาชนตามหลักประชาธิปไตยไม่เพียงพอ ความสนใจทางการเมืองส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากกระแสในสื่อสังคมออนไลน์มากกว่าการเรียนรู้ผ่านกระบวนการศึกษาอย่างเป็นระบบ ทั้งยังพบว่า ขาดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึกประชาธิปไตยในสถานศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของเชวงศักดิ์ เอี่ยมสำอางค์ (2566) ได้ศึกษาเรื่องการส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของเยาวชนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองในระดับพื้นฐาน ด้านการปกครองตนเองและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การศึกษาและการเข้าใจด้านการเมือง ส่วนการสนับสนุนให้มีการศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับระบบการปกครองและการเมืองในระดับที่เหมาะสมสำหรับเยาวชน โดยอาจจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเรียนรู้ การส่งเสริมความรับผิดชอบและความเข้าใจในการมีส่วนร่วมการส่งเสริมสติปัญญาและการคิดวิเคราะห์ และการสร้างพื้นที่สนับสนุนและการเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมการจัดกิจกรรมทางศาสนาที่เชื่อมโยงกับความสามัคคี เยาวชนส่วนใหญ่ต้องมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา พูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีความสามัคคีที่ และสร้างระเบียบทางสังคมที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ ซึ่งระดับสภาพทั่วไปเกี่ยวกับจิตสำนึกทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของเยาวชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของเยาวชนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง พบว่า สถาบันการศึกษาและสถาบันทางการเมือง โดยการกล่อมเกลาทางการเมืองส่งผลต่อการส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของเยาวชนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ได้ร้อยละ 27.50 และยังสอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาสมบัติ ธนปญฺโญ (ฉลองนิติติ์กุล) (2566) ได้ศึกษาเรื่องการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของเด็กและเยาวชนในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีจิตสำนึกทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อจิตสำนึกทางการเมืองในจังหวัดสมุทรปราการ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหา

น้อยได้ คือ การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม ความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ทางการเมืองและสังคม การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ความสนใจการบริหารงานของรัฐบาลและนักการเมืองตามลำดับ และปัจจัยที่ส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของเด็กและเยาวชนในจังหวัดสมุทรปราการ จากปัจจัยที่ส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองทั้ง 4 ด้าน นำมาวิเคราะห์ทางสถิติ ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับจิตสำนึกทางการเมืองของเด็กและเยาวชนในจังหวัดสมุทรปราการมี 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ปัจจัยที่ส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของเด็กและเยาวชนในจังหวัดสมุทรปราการ คือ ด้านความรู้ทางการเมือง ด้านความเข้าใจทางการเมือง ด้านทัศนคติทางการเมือง และด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นปัจจัยที่เป็นตัวกำหนด จิตสำนึกทางการเมืองของเด็กและเยาวชนในจังหวัดสมุทรปราการ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของพระประเสริฐ เตชโก (ชาภักดี) (2565) ได้ศึกษาเรื่องการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า สิ่งแรกที่ประชาชนใช้ในการตัดสินใจเลือกตั้ง เพราะหากเศษฐกิจดี ประชาชนอยู่ดีกินดี ย่อมแสดงถึงเสถียรภาพทางการเมืองที่เข้มแข็ง รองลงมา คือ รูปแบบที่ใช้ในการหาเสียง นโยบายพรรค ตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผลงานในอดีตเป็นที่ประจักษ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงถึงความเอาใส่ใจในการบริหารจัดการของนักการเมืองที่ต้องการเข้าไปแก้ปัญหาให้ ประชาชนอย่างแท้ หากผลงานดีย่อมสามารถสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนตัดสินใจออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากขึ้น

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจตามระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย 1) พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่บูรณาการประเด็นทางการเมืองกับการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน 2) จัดกิจกรรมเวทีเสวนา อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเยาวชนในสถานศึกษากับชุมชน 3) ส่งเสริมการใช้สื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์เพื่อกระตุ้นความสนใจทางการเมือง 4) สนับสนุนให้มีโครงการฝึกอบรมผู้นำเยาวชนที่ส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตย และ 5) ประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัวและหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาเยาวชนให้มีจิตสำนึกพลเมืองที่ดี สอดคล้องกับการศึกษาของณฐมน หมวกฉิม และศิริสุดา แสงทอง (2567) ได้ศึกษาเรื่องการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของเด็กและเยาวชนในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนมี 6 ประเด็น คือ 1) การสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติแก่ประชาชนทุกระดับ 2) การมีส่วนร่วม

ของประชาชนทุกระดับ 3) ผู้บริหารประเทศต้องยึดหลักคุณธรรมทางการเมือง 4) การส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต 5) ความรับผิดชอบต่อสาธารณะและความโปร่งใสในสังคมประชาธิปไตย และ 6) การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง เพื่อให้ประชาชนรักและพัฒนาท้องถิ่น เกิดความรักสามัคคี รวมทั้งส่งเสริมประชาธิปไตยให้มีความยั่งยืนในสังคมและประเทศชาติสืบไป และยังสอดคล้องกับการศึกษาของลาวัลย์ นาคดิลก (2561) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาพฤตินิสัยของเยาวชน ผลการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันการกระทำความผิดทางอาญาของเยาวชนที่มีคดีขึ้นสู่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีปริมาณมาก ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยพบว่า เหตุจูงใจที่เยาวชนกระทำความผิดเกิดจากปัญหาหลายประการ ได้แก่ ครอบครัวขาดความอบอุ่น บิดามารดาไม่มีเวลาเอาใจใส่ดูแลใกล้ชิด ไม่มีเวลาอบรมสั่งสอน บางครั้งเกิดจากผู้ปกครองเองที่มีปัญหาไม่ทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เยาว์ ปัญหาเยาวชนขาดโอกาสทางการศึกษาที่ดีหรือไม่มีปัจจัยในการที่จะศึกษาด้วยสภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวไม่ดี สภาพแวดล้อมที่เยาวชนพักอาศัยอยู่ใกล้แหล่งสถานเริงรมย์ แหล่งค้ายาเสพติด แหล่งที่อยู่เสื่อมโทรม สภาพแวดล้อมของกลุ่มเพื่อนที่มีปัญหาเดียวกันซึ่งเกิดจากสภาพครอบครัวที่ไม่พร้อม สภาพร่างกายของเยาวชนที่ไม่มีความพร้อมทางสังคม เช่น การรู้สึกว่า ตนเองมีปมด้อยจึงต้องหาหนทางทำให้ผู้อื่นยอมรับโดยวิธีที่ผิดกฎหมายและศีลธรรม ทั้งการสื่อสารที่ไร้พรมแดนเป็นเหตุให้เยาวชนเข้าถึงสื่อได้ทุกประเภทแต่ยังขาดวุฒิภาวะในการบริโภคสื่อ ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาพฤตินิสัยของเยาวชนเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคม ได้แก่ กระบวนการกล่อมเกลาระดับครัวเรือน กระบวนการกล่อมเกลาระดับชุมชน กระบวนการกล่อมเกลาระดับสถาบันการศึกษา กระบวนการกล่อมเกลาของสถาบันศาสนา กระบวนการกล่อมเกลาโดยรัฐและกระบวนการกล่อมเกลาอื่น ๆ และสอดคล้องกับบทความของสรวิศ พรมลี และคณะ (2567) ได้ศึกษาเรื่องการสื่อสารทางการเมืองของเยาวชนผ่านสื่อใหม่พบว่า การศึกษารูปแบบและลักษณะการสื่อสารทางการเมืองของเยาวชนผ่านสื่อใหม่มีลักษณะการสื่อสารทางการเมือง 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมสื่อสารทางการเมืองใน รูปแบบออนไลน์ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น ไลน์ เฟซไทม์ อินสตาแกรม เฟซบุ๊ก ติ๊กต๊อก เทเลแกรม ทวิตเตอร์ 2) การจัดกิจกรรมสื่อสารทางการเมืองในรูปแบบการรวมกลุ่ม ซึ่งเป็นกิจกรรมการรวมพลจัดกิจกรรมสื่อสารทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการเคลื่อนไหวตามพื้นที่สาธารณะและการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์เพื่อแสดงจุดยืนและทัศนคติทางการเมืองที่หลากหลาย

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ ดังนี้

1. ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัญหาด้านการเรียนรู้ทางการเมืองของเยาวชน งานวิจัยเปิดเผยว่า สาเหตุที่เยาวชนขาดความรู้ทางการเมืองไม่ได้เกิดจากการขาดข้อมูลเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลจากหลายปัจจัยร่วม เช่น โครงสร้างระบบการศึกษา ลักษณะการสื่อสารในครอบครัว การเข้าถึงสื่อที่ไม่ผ่านการกลั่นกรอง ซึ่งแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยระดับบุคคลกับระดับโครงสร้างทางสังคม

2. รูปแบบการเรียนรู้ทางการเมืองของเยาวชนในสังคมร่วมสมัย งานวิจัยนี้ช่วยวิเคราะห์ลักษณะการเรียนรู้ของเยาวชนในยุคดิจิทัลที่มีการรับข้อมูลจากสื่อสังคมมากกว่าห้องเรียน และมีพฤติกรรมเสพข่าวสารแบบกระจัดกระจาย (Fragmented Consumption) ทำให้เกิดช่องว่างทางความรู้และอคติทางการเมืองได้ง่าย

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายการศึกษาประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม องค์ความรู้ใหม่ที่ได้ คือ แนวทางพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมทางการเมืองในโรงเรียนที่ไม่เน้นการท่องจำ แต่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การอภิปรายและการจำลองสถานการณ์ทางการเมือง ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในสถานศึกษาอื่นได้

4. บทบาทของเครือข่ายทางสังคมในการพัฒนาเยาวชน งานวิจัยแสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมเยาวชนทางการเมืองไม่สามารถทำได้โดยโรงเรียนเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาคครอบครัว ภาคชุมชนและภาครัฐ ซึ่งเป็นหลักการของการสร้างระบบนิเวศทางการเมืองเพื่อเยาวชน (Youth Civic Ecosystem)

5. แนวทางการใช้เทคโนโลยีและสื่อสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ อีกหนึ่งองค์ความรู้ที่มีคุณค่า คือ การวางแนวทางการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษาทางการเมืองในรูปแบบที่เข้าถึงง่าย เช่น วิดีโอสั้น แพลตฟอร์มโต้ตอบ กิจกรรมออนไลน์ร่วมกับผู้นำทางความคิด ซึ่งตอบสนองต่อพฤติกรรมของเยาวชนในปัจจุบัน

6. การพัฒนาแบบจำลองพลเมืองเยาวชนประชาธิปไตย เช่น การมีความรู้ความเข้าใจ จิตสำนึก ความสามารถในการโต้แย้งอย่างมีเหตุผลและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

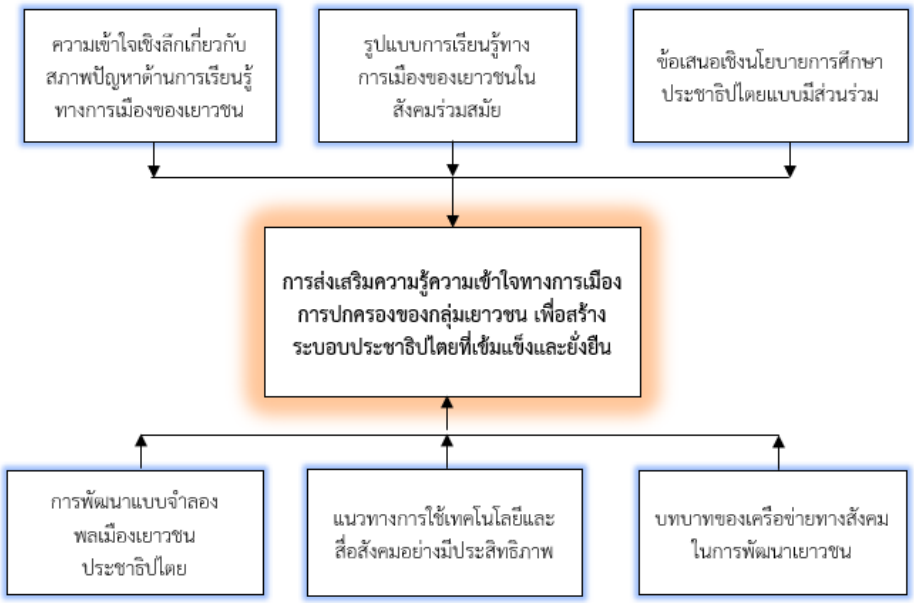

ภาพ 1 การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองของกลุ่มเยาวชน
เพื่อสร้างระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืน

สรุป

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ การศึกษาสภาพปัญหาความรู้ความเข้าใจการเมืองการปกครองของกลุ่มเยาวชนในระบอบประชาธิปไตย และการเสนอแนวทางการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า เยาวชนส่วนใหญ่ยังมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระดับพื้นฐาน โดยเฉพาะในด้านสิทธิ หน้าที่ โครงสร้างอำนาจรัฐและกระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งมีลักษณะจำกัดและไม่ต่อเนื่อง ความสนใจทางการเมืองของเยาวชนส่วนใหญ่มักได้รับอิทธิพลจากกระแสข่าวในสื่อสังคมออนไลน์มากกว่าการเรียนรู้ผ่านกระบวนการศึกษาอย่างเป็นระบบ ทั้งยังขาดเวทีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ขาดการฝึกวิเคราะห์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมประชาธิปไตยในระดับชุมชนหรือสถานศึกษา ส่งผลให้เกิดภาวะตีตัวออกห่างจากการเมือง (Political Alienation) และขาดจิตสำนึกในบทบาทของตนในฐานะพลเมือง ส่วนแนวทางการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ในงานวิจัยเสนอแนวทางสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1. การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ทางการเมืองแบบบูรณาการกับชีวิตประจำวัน 2. การจัดกิจกรรมเวทีอภิปราย เสวนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในโรงเรียน 3. การใช้สื่อ

ดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ทางการเมือง 4. การฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพื่อสร้างบทบาทในชุมชน 5. การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัวและรัฐเพื่อพัฒนาเยาวชนอย่างเป็นระบบ องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายทางการศึกษาและพัฒนาเยาวชน รวมทั้งพัฒนาเครื่องมือและกิจกรรมสำหรับเสริมสร้างจิตสำนึกประชาธิปไตยในระดับต่าง ๆ โดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง. (2564). *รายงานผลการดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ประจำปี พ.ศ. 2564.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

เชวงศักดิ์ เอี่ยมสำอางค์. (2566). *การส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของเยาวชนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ณฐมน หมวกฉิม และศิริสุดา แสงทอง. (2567). แนวทางการส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน. *วารสารรัชต์ภาคย์*. 18 (56), 451-463.

ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. (2553). *ไปดู Civic Education ที่เยอรมัน.* กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายศึกษา.

พระประเสริฐ เตชโก (ชาภักดี). (2565). *การสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสมบัติ ธนปณฺโณ (ฉลองนิติติ์กุล). (2566). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองของเด็กและเยาวชนในจังหวัดสมุทรปราการ*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.

ลาวัลย์ นาคดิลก. (2561). แนวทางการพัฒนาพฤตินิสัยของเยาวชน. *วารสารวิชาการ*. 12 (1), 163-172.

สรวิศ พรมลี และคณะ. (2567). การสื่อสารทางการเมืองของเยาวชนผ่านสื่อใหม่. *วารสารรัชตภาคย์.* 18 (59), 97-109.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *แผนปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2564).* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

เสกสรรค์ ทองบรรจง. (2545). *การศึกษาโครงสร้างทางจริยธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามแนวพุทธศาสนา: การสร้างมโนทัศน์พื้นฐาน การวัดความเปลี่ยนแปลงและรูปแบบเชิงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง.* ปริญญานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Przeworski, A. (1991). *Democracy and the Market: Political and Economic Reforms in Eastern Europe and Latin America*. Cambridge: Cambridge University Press.